

yli, jotka osasivat vain kasvattaa ruokaa maasta. Herraviha ja toisaalta lähes masokistinen tunne omasta arvottomuudesta asustavat vieläkin suomalaisrahvaan sielussa. EU:n ylhäiset säätyläiset, suuryritysten optiot, sisäpiirikaupat ja Kiina-ilmiöt – eihän niille kukaan mitään voi, ja ta-

vallisen kansan osana on vain nöyränä jyrsiä kovaa leipäänsä, hallan panemasta viljasta leivottua. Lukkari Saxbergin ”pankin” tapaan myös nykypäivänä jotkut ihmiset lainaavat toisille rahaa, jolle onkin runsaasti kysyntää. Elämiseen sitä rahaa tarvitaan ja oman profiilin kohot-

tamiseen muiden joukossa. Kun lainan takuuksi antaa sielunsa, pääsee samalla siitäkkin turhasta taakasta. Sielun tilalle saa vaihdossa pelon, joka paljon autuuden lupausta tehokkaammin pitää kantajansa kurissa.

Mummo oli papinrouva

ULLA VIERTOLA

Katarina Eskolan kirjaa lukiessa tuli jälleen kerran mieleen, mitä meistä oikeastaan jää muistoksi jälkipolville. Kuka nykyään enää pitää paperimuotoista päiväkirjaa? Ovatko nettiblogit vielä sadan vuoden kuluttua tallella? Entä deletoidut sähköpostit, koko eetteriin kadonnut arkinen elämä? Tämä on tuttua marmatusta, postmodernin ajan haikeaa itsesääliä: miksi minä en enää saa oikeita kirjoituksia? En niitä myöskään kirjoita, kun on niin kiire; on tämä projekti, tämä yksilö työstettävänä, en jaksa enkä ehdi seurustella muutoin kuin nimettömänä netin keskustelupalstoilla. Tuosta tulikin mieleen, että pitää jättää nimimerkit talteen johonkin, jälkeläisille tiedoksi, ketä etsiä, jos palstat ovat jossakin arkistoituna. Sieltä voivat sitten lukea, kuka minä olin ja mitä ajattelin asioista.

Eivät kaikkien ihmisten tarinat entisiin aikoihin säilyneet, vaikka he elivät sähköisten tietoverkkojen ulkopuolella ja kirjoittelivat kirjoituksia. Paljon on meitä, jotka emme tiedä yhdenkään isovanhempamme hautapaikkaa, ja mummon tai vaa-

rin oikea, kokonainen nimi löytyy vasta sukututkimuksen aineistosta. Ennen ja nyt, säilyminen edellyttää elämältä epätavallisuutta tai merkittävyyttä. Käräjäpöytäkirjat ja elämäkerrat, pahantekijän, sankarin tai kulttuuripersoonan kuuluisuus – ihan kaikista ihmisistä ei ole arkistojen aarteiksi. Pelkkä maininta kirkonkirjoissa, syntymä, suvunjatkaaminen ja kuolema, ei kerro paljon ihmisen elämästä ja ajatuksista.

Teoksessaan *Annan aika* Eskola etsii tekstien takaa Anna Haaviota, oman isänsä äitiä. Eskola pyrkii saattamaan isoäitinsä näkyväksi ja ymmärrettäväksi tämän omassa ajassa, nuorena naisena vanhan ja uuden maailman välissä. Eskola etsii Annan hahmoa pääosin siitä kirjeenvaihdosta, jota Anna kävi puolisonsa Kaarlo Haavion, sisarensa Hanna Ahlgrenin ja serkkunsa Hanna Koskisen kanssa. Ensimmäiset kirjeet on kirjoitettu vuonna 1896 ja viimeinen 1906, vain vähän ennen Annan menehtymistä keuhkotautiin 31 vuoden ikäisenä.

Eskolan mukaan papinrou-

Katarina Eskola
Annan aika
Erään papinrouvan
keskeneneräinen elämä
Helsinki: WSOY, 2006
336 s.

van Anna Haavion uskonnollinen perusta oli herännäisyys. Yhteiskunnallisesti hän oli fennomanian aikakauden valistunut äiti, jonka elämäntehtäväksi miellettiin koti ja lasten kasvatus. Ei Annalta siis ainakaan kuria puuttunut eikä vahvoilla ideologioilla perusteltuja odotuksia siitä, miten hänen tuli elää elämänsä. Eskola puhuu ”perheen pitkästä kädestä”, joka kurottaa kiinni kotoa lähteneisiin. Mihin kerran on opittu, siinä tahdotaan pysyä. Annan aika on ainakin vanhemmalle ikäpolvelle tuttua tekstiä. Se on kuvaus 1800-lukulaisen kristinuskon ja arkisten velvollisuuksien tiukoissa raameissa elävistä naisista, eikä sellaisena poikkeaa monista muista samaa asiaa käsitel-leistä sekä kaunokirjallisista että tutkimuksellisista teksteistä.

Teoksesta on varmasti apua aloitteleville sukututkimuksen harrastajille, sillä Annan elämään liittyneiden henkilöiden taustojen selvittämisestä on laadittu tarkkoja kuvauksia. Toisaalta lukuisten outojen ja myös oudoiksi jäävien ihmisten nimet tekstiin ripoteltuina eivät oikein paljasta tarkoitustaan: onko kysymys siitä, että kirjan avulla pyritään löytämään lukijoiden joukosta vielä lisää tietoa ja kytköksiä? Eskolan teksti olisi hyötynyt tiivistämisestä, sillä paikoitellen toisto on jo häiritsevää. Myös samat vanhat valokuvat alkavat vaikuttaa itsetarkoituksellisilta koristeilta kerta toisensa jälkeen esitettynä. Annan ja hänelle läheisten ihmisten elämät ovat tarkasti suurennuslasin alla, ja erilaisten tietolähteiden avulla niistä tehdään tulkintoja.

Mieleen tulee kysymys, jota ilmeisesti on jo jonkin verran pohdittu sukututkimuksen piirissä, mutta enimmäkseen vain niiden ihmisten suhteen, jotka ovat vielä elossa tai vasta äskettäin poistuneet joukostamme. Kysymys on entisaikojen ihmisten oikeudesta omaan yksityisyyteensä. Kun elämät eivät aina ole onnellisia ja kauniita, millä perusteella jälkipolvet ovat oikeutettuja tuomaan esiin myös tuskaa ja rumuutta silloin, kun se ei liity mihinkään huomatta-

vaan asemaan tai tapahtumaan? Annan sisaren mielisairauden yksityiskohtainen kuvaus vertautui – yhtäkkisenä mielijohdteena – nykyisten iltapäivälehtien otsikoihin.

Annan elämänkulun sanelivat sukupuoli, säätö ja Jumala. Perimmäisenä lainlukijana seisoi vanha viikatemies, kuolema, joka ehtimiseen muistutti itsestään. 1800-luvun maailmassa lapset, kokonaiset lapsikatraat kuolivat yksi toisensa jälkeen. Vanhemmat parhaassa iässään kuolivat perä perää, jättäen jälkeensä pieniä orpoja. Sisarusparvet kutistuivat vähiin jo ennen aikuisuutta: lavantauti, pilkkukuume, keuhkosairaudet, rokot, kurkkumätä ja hinkuyskä – siinä vasta pieni osa turmeltuneen ihmiskunnan profeettallisista vitsauksista. Kuolema oli Annan ajan ihmisille todellinen siitä huolimatta, että he eivät nähneet sitä esitettävän televisiossa. Annan maailmassa kuolleet olivat tuttavina, naapureita ja sukulaisia. Menettämisen pelko oli mukana jo lapsivuoteessa. Häissä puoliset usein vihittiin vain pikaiseen leskeyteen. Kun mikään ei ollut varmaa eikä varsinkaan elämä, varmuus löytyi pienistä asioista: pappilan nuori pariskunta hankki pyykkipunkan, kukkapöydän, kanoja ja lopulta hevosenkin. Elämä oli tehtävä, jonka

suorittamiseen rukoiltiin aikaa ja voimia, ja taustalla perhe ja suku seisoivat kilpenä pelkoa vastaan. Jotkut löysivät turvan uskosta ja läheisistään, mutta toiset lääkitsivät pelkoa viinalla, ja pappis-säädyn velvollisuus oli nuhdella niitä, jotka käyttivät väärää lääkkeitä. *Annan aika* tutustuttaa lukijan kirkonmieheen, jonka mainitaan olleen ”ankara ja sätillinen mies, joka ei säästännyt maan mahtaviakaan julkiselta tuomiolta”: kirkkoherra Josef Grönberg toimi Tampereen kaupunginsaarnaajana ja sen jälkeen messukyläläisten uskonnollisena kaitsijana yli 60 vuotta.

Eskolan teoksen viitteissä mainitaan Grönbergin kerran aloittaneen saarnansa messukyläläisille seuraavasti: ”Taas on Takahuhdissa tapeltu ja Vehmaisissa tehty huorin. Minä jätän teidät kaikki saatanalle!” Suuri vimma ja raivo on noissa sanoissa – siinä puhuu ihminen, joka on ottanut elämäntehtäväkseen kantaa vastuuta lähimmäistensä sielun autuudesta, mutta joutuu kerta toisensa jälkeen pettymään. Hyvän ja pahan taistelussa ei tunneta aselepoa, sillä kerta toisensa jälkeen sielunvihollinen iskee uudestaan. Sillä on mieleiset lääkkeet, se tarjoaa keveämpää elämää, johon pelko on helpompi piilottaa.